

vrouwen. Hij beschreef de Nederlandse pax alcoholica en slaagde erin de toehoorders een duidelijk beeld voor ogen te stellen. De groep jongeren drinkt vanaf vrijdagavond gedurende het weekend (en woensdagavond als er voetbalwedstrijden worden uitgezonden door de televisie), de groep oudere sociaal geslaagden drinkt bedachtzaam nagevoel iedere dag evenveel. Opmerkelijk is dat, althans in Nederland, vrouwen in verhouding tot mannen weinig alcohol gebruiken, wat geldt voor de vier windstreken van ons land.

Dr. A.L. Klatsky, cardioloog uit Oakland, Calif., V.S., toonde omstandig aan dat het gebruik van slechts weinig alcohol voor verscheidene bloedvatziekten gunstig is. Deze mededeling bracht duidelijk ontspanning in de zaal. Bij geen gebruik is de sterfte iets hoger dan bij consumptie van 2-3 glazen per dag; bij hoger gebruik neemt de sterfte steeds toe. (Het type van de curve loopt zoals de hoofdletter j aangeeft.) Het viel op dat uit de getoonde dia's bleek dat de groep geringe gebruikers ook minder ongelukken meemaakt, zodat de vraag opkomt of er „evenwichtigen” bestaan die een betere levenskans hebben en hun alcoholgebruik zonder moeite kunnen beperken. Op deze vraag werd door dr. Klatsky vooruitgelopen, doordat hij wees op het in bredere kring geldende fenomeen dat bij alcoholgebruik het HDL-gehalte in het bloed gunstig reageert; de minister, die al was vertrokken, heeft dit niet kunnen horen.

Na deze laatste voordracht van de ochtend viel het gemakkelijk een aperitief voor de lunch te gaan gebruiken, Riesling d'Alsace 1979 onder eigen etiket van de Commissie voor Wijn. Deze wijn bleek zich ook beter te voegen aan de gangen van de warme lunch dan de op zich zelf redelijke Crozes Hermitage 1979 die ook werd geschonken.

Veel te laat kwam het gezelschap luisteren naar de voordracht van dr. O.J. Skog, van het Nationale Instituut voor alcoholonderzoek te Oslo. Zoals vorige sprekers korter hadden gedaan, stelde hij de moeilijkheid aan de orde om de hoogte van alcoholgebruik juist te schatten. Daarop werd hoog gebruik uitgezet tegen waargenomen gevolgen. Hij bood als hanteerbaar hulpmiddel een 4-deling aan, waarbij (a) chronisch en (b) incidenteel drinken in verband worden gebracht met (c) directe en (d) indirecte gevolgen van drankgebruik. Dit levert op: (a+c) levercirrose, (a+d) psychosociale deterioratie, (b+c) de gevaren bij acute dronkenschap en (b+d) vooral de (verkeers)ongevallen met nasleep. Tevens toonde hij aan dat, welke methode men ook kiest voor het schatten van het alcoholgebruik en de koppeling ervan aan gevolgen, het aantal drinkers dat in grote moeilijkheden geraakt, groeit bij toegenomen algemene verhoging van de consumptie: bij gebruik van 30 l alcohol 's jaars is 27% van dit type gebruikers ernstig gedupeerd.

Prof.dr. W.J. Darby, president van The Nutrition Foundation te New York, ging diep in op het nuttigen van alcohol in het verleden, met de bedoeling aan te tonen welke fouten geleid hebben tot verkeerd gebruik en misbruik. Overheersers ontwrichtten de maatschappelijke orde door priesterstaatslieden het alcoholmonopolie te ontnemen, of stelden dranken met een hoog alcoholgehalte in de plaats van bijv. bier. Machthebbers manipuleerden de drankvrede ter wille van belastingvoordeel, importbeperking en voor straf. Het boeiende betoog wees erop hoe omzichtig een regering te werk moet gaan om een goed in balans liggend, maar lager, alcoholgebruik in haar samenleving te bevorderen.

Vervolgens hebben gesproken dr. D. Misch, Hauptgeschäftsführer des Bundesverbandes der Deutschen Spirituosen Industrie-e.V. te Bonn, over Streven en resultaten van de Duitse alcohol-industrie om de consument op te voeden, en R.D. Davis, Voorzitter van de Beverage alcohol information council, te Washington, D.C., V.S., over hetzelfde thema met als voorbeeld het Drinking and pregnancy program.

Uw verslaggever heeft wegens het inmiddels ver gevorderde uur die voordrachten niet meer kunnen beluisteren. Van de kant van de Duitse industrie waren er verscheidene kleine boekjes zoals „Wie sag' ich's meinem Kinde, eine Elternberatung”, en „Goldene Regeln für vernünftiges Trinken” en van Engelse zijde „Public education program: drinking and pregnancy”. Alle zijn voorbeelden van de pogingen van de handel in alcoholische dranken om het overheidsstreven naar matigheid te ondersteunen. De Commissie voor Wijn bleef niet achter; zij bracht op het symposium haar boekje uit „Alcohol; wat mag en wat is beter van niet?” Naar verluidde is het alleen te verkrijgen bij de drankhandelaar.

Het is niet eenvoudig te voorspellen hoe het in de naaste toekomst zal gaan met de omzet van alcohol onder de Nederlanders, of men dit nu meet per caput, per okshoofd, per categorie of anderszins. Dat er geen geld en hulpmiddelen zijn om de op langere termijn te verwachten persoonlijke en maatschappelijke ellende op te vangen, is in het huidige brede dal van economische zorgen duidelijk. Of het deze regering er vooral om gaat ook thans weinig kosten te moeten maken of om de lastenverlichting voor de vele regeringen na haar, ontrekt zich aan het oordeel van een arts. Uit geneeskundig oogpunt is er uiteraard alle reden het alcoholgebruik te verminderen, zodat minister en Productschap voor Akkerbouwprodukten van de steun van individuele artsen en van geneeskundige organisaties verzekerd kunnen zijn. In nuchterheid zal men mogen verwachten, dat het oplaten en neerhalen van alcoholballonnen door produktchap en ministerie een boeiend schouwspel zal opleveren.

Juni 1982

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten)

„Hoofdzaken” uit Marokko

Het is nuttig dat in dit tijdschrift (VERBURGH-VAN DER ZWAN e.a. 1982) weer eens gewezen wordt op het voorkomen van schimmelinfecties op het hoofd, vooral bij immi-

granten uit Noord-Afrika. Het is echter te betreuren dat voor de externe therapie bij deze Moslimse bevolkingsgroep van varkensvet (axungia of adeps suillus) gebruik gemaakt wordt. In een pluriforme maatschappij als Nederland behoort beter met iemands religieuze achtergrond rekening gehouden te worden. Bovendien is axungia een obsoleet

middel, dat in twee edities van de *Nederlandse Farmacopee* (7e en 8e) niet meer is opgenomen. Het heeft als nadelen dat het een sterk van temperatuur afhankelijke consistentie heeft en het is bekend dat het snel ranzig wordt, zeker als het geen anti-oxidantia bevat. Dit laatste is het geval bij het nu nog beschikbare axungia, zoals het voor het laatst in de 6e *Nederlandse Farmacopee* werd beschreven.

Literatuur: VERBURGH-VAN DER ZWAN, N., J.D. WOERDEMAN-EVENHUIS en M.J. WOERDEMAN (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 556.

Groningen, mei 1982

A.H. KLOKKE

De bezwaren die collega Klokke aanvoert tegen het gebruik van axungia delen wij met hem. Desalniettemin menen wij dat in dit geval de voordelen van het gebruik opwegen tegen de nadelen. Voor het verwijderen van dikke schilfercrustae van het behaarde hoofd is een vette zalf, evt. met toevoeging van acidum salicylicum, het meest efficiënte middel. Axungia biedt het voordeel boven andere vette zalven zoals vaseline en unguentum diachylon dat het een zalf is die goed uit het haar te wassen is, hetgeen de therapietrouw zeer ten goede komt. Doordat axungia de schilfercrustae snel deed verdwijnen, heeft geen van onze patiëntjes de zalf langer dan 2 weken behoeven te gebruiken. Mits koel bewaard, was de kans op ranzig worden daarom zeer klein.

Of het uitwendig gebruik van gezuiverd varkensvet door Moslims zo diep betreurd moet worden als collega Klokke vreest, wagen wij te betwijfelen. Immers, de Koran is in zijn uitleg gewoonlijk dusdanig soepel, dat in geval van ziekte dispensatie van bepaalde religieuze plichten verleend kan worden.

Amsterdam, juni 1982

N. VERBURGH-VAN DER ZWAN
J.D. WOERDEMAN-EVENHUIS
M.J. WOERDEMAN

Cardiale beriberi

De fraaie artikelen omtrent „sjosjin” (MAJOOR e.a. 1982) heb ik met meer dan normale belangstelling gelezen omdat ik tijdens mijn intern assistentschap in het Coolsingelziekenhuis in 1931 werd geconfronteerd met 2 loodzware, oedemateuze Chinezen van ongeveer 40-jarige leeftijd. Zij waren stervende en bliezen al spoedig de laatste adem uit. Een intracardiale injectie met adrenaline veranderde aan dit alles niets. Obductie werd verricht door de zeer ervaren dr. Van Rijssel Sr. Daarvan herinner ik mij, dat een klassieke rechts-deficiëntie werd gevonden met zeer grote en zware

harten. Microscopisch werd een duidelijk oedeem van de hartspier waargenomen. Van alcoholgebruik is mij niets bekend. Deze Chinezen waren stokers op oceaanstomers en plachten hun loon in de havensteden te verdobbelen. Dit betekende honger. Zij kwamen dan onder de hoede van een zg. „number one”, een landgenoot, die hun o.a. wat rijst verschafte en die hoopte daarvoor later wat vergoeding te krijgen. Opiummisbruik is zeker niet uitgesloten.

Misschien is het de medewerkers van wijlen prof. Majoor mogelijk hun belangrijke waarnemingen aan te vullen met enige pathologisch-anatomische gegevens. Destijds, toen de onderzoeken van Wenckebach en Aalsmeer nog weinig naar buiten doordrongen, wisten wij geen classificatie van het door ons geziene ziektebeeld.

Literatuur: MAJOOR, C.L.H., J.C.M. HAFKENSCHIED en C. VAN DIJK (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 771. – MAJOOR, C.L.H. en H.F.P. HILLEN (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 749.

Heerlen, juni 1982

A.C. APPELMAN

Voortgaande daling van morbiditeit en mortaliteit van appendicitis

Naar aanleiding van het artikel van HOOGENDOORN (1982) lijkt de volgende waarneming misschien van belang.

Gedurende de 7 jaar dat ik in Noord-Transvaal onder de Shangaans werkte werd 2× een appendicitis gediagnosticeerd en wel eenmaal bij een blanke en eenmaal bij een Bantoe-verpleegster uit ons hospitaal. Bekend is verder dat bij stad-Bantoes vaker appendicitis voorkomt. Mijns inziens kan dit opvallende verschil in voorkomen grotendeels verklaard worden uit de voedingsgewoonten: Bantoes eten bij voorkeur mieliepap (maïspap), blanken eten duidelijk meer brood. De verpleegster at in ons hospitaal ook duidelijk meer brood dan de gemiddelde Shangaan daar buiten. De gemiddelde snelheid van passage door de darm van het voedsel ligt bij de Bantoe onder de 36 uur, bij de blanken boven de 50 uur.

Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat het minder voorkomen van appendicitis in Nederland, en wellicht ook in de westerse landen, samenhangt met de daling in het broodgebruik.

Literatuur: HOOGENDOORN, D. (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 1101.

Kerkrade, juni 1982

V.H. RUTGERS

BERICHTEN

Buitenland

GROOT-BRITANNIË

Balanoposthitis door anaërobe bacteriën. – Bij balanoposthitis, een ontsteking van de glans penis en het slijmvlies van het praeputium, zijn vaak anaërobe bacteriën betrokken. De aandoening is een erosieve purulente ontsteking met onwelriekende afscheiding. Bij donkerveldmicroscopie van het directe preparaat vindt men een gemengde en beweeglijke flora. De aandoening komt veel voor; zo

vonden Ewart Cree e.a. onder 104 patiënten die wegens balanitis de polikliniek bezochten er 31 met de genoemde bevindingen. Bij 29 van hen bestond een infectie met anaërobe bacteriën, soms 4 soorten tegelijk. De meest gevonden bacteriën waren: *Bacteroides melaninogenicus* (19 maal), niet nader geïdentificeerde *Bacteroides* spp (18 maal), *Bacteroides fragilis* (9 maal), *Fusobacterium* spp (4 maal) en anaërobe kokken (4 maal). (Deze groep anaëroben toont veel gelijkenis met de door De Graaf (dit tijdschrift (1982) 126, 1143) genoemde verwekkers van